

ACCENT ZELFBOUW

Bouw zelf en ontsnap aan de projectontwikkelaar

Je kunt natuurlijk gewoon een flinke hypotheek afsluiten en een nette woning kopen van een projectontwikkelaar. Met 1,3 parkeerplek voor het huis en een hondenuitlatveldje in de buurt. Maar het kan ook anders.

Doe het zelf. Koop in voormalige Oost-Duitsland een van die typische DDR-woningen, het vrijstaande, van betonsteen opgetrokken type 'EW58'. Een zeer eenvoudig, vrijstaand huis met zadeldak, met net boven de dakgoot een typerend knikje in de daklijn.

Afbelding uit besproken boek.

Breek het af en bouw het in Nederland weer op. Zonder aannemer, maar helemaal zelf, met hulp van vrienden, burens en bekenden.

Dat is het advies van de Nederlandse kunstenaar en stedenbouwkundige Ton Matton. Uit wroef over de dictatuur van projectontwikkelaars en regelgeving in de Nederlandse bouw, bedacht hij voor een project over eenvoudig bouwen in Almere een eenvoudig zelfbouw-pakket. In het boek *Type EW58/08* doet hij uit de doeken hoe je zo'n huis overbrengt naar Nederland, inclusief een aanvraag voor een bouwvergunning.

In zijn eenvoud moet het huis schril afsteken tegen de complexiteit van de hedendaagse maatschappij. Een autarkisch bouwproject, dat de mens laat

ontsnappen aan het verstikken de spel tussen aannemers, overheden en hypotheekverstrekkers. Goedkoop wonen is ook een antwoord op een tijd waarin de mens steeds meer op zichzelf lijkt te zijn aangewezen; door de afbouw van de verzorgingsstaat en de haperingen van het kapitalistische systeem.

Matton is dol op de informele economie van dienst en wederdienst en zelfredzaamheid in de bouw. Die geven meteen een nieuwe betekenis aan vriendschap. Volgens hem zijn tijd, vrienden en handigheid, naast al dan niet gebruikte bouwmaterialen, de belangrijkste bestanddelen van een nieuw huis.

Hij doet ook aanbevelingen 'die de vanzelfsprekendheid van veel bouwactiviteiten betwisten'. Begin met een schuur, in plaats van een gehuurde bouwkeet. Leg een composthoop aan in plaats van het huren van een bouw-wc. Laat afval niet per dure con-

tainer afvoeren, maar maak een slim tuinontwerp met verhogingen. Gebroken puin gebruik je voor het verharding van het tuinpad. En de bouwdelen zijn eenvoudig te vinden. In Mecklenburg-Vorpommern staan tientallen EW58's te koop voor zo'n 6.000 euro per stuk.

De bewerkelijke verhuizing mag ook worden opgevat als een protest tegen het knevelen van de Nederlandse zelfbouw. Wat legt hem niet aan banden? Als het de beschikbaarheid van grond niet is, dan zijn het de bouwvoorschriften, de eisen van welstand of de verzekeringsmaatschappijen.

Marc van den Eerenbeemt

Type EW58/08 - Een eenvoudig huisje in Almere. Ton Matton. Post Editions Rotterdam 2010. ISBN 9789460830051 € 25,00

ARCHITECTUUR AMSTERDAM ZUIDOOST

De Bijlmer is

Een nieuwe generatie architecten heeft in Amsterdam Zuidoost revanche genomen op de hopeloos mislukte hoogbouw. Er is spektakel, maar ook oog voor detail.

door Marc van den Eerenbeemt

Je gaat ze zoeken, die oude flats van Amsterdam Zuidoost. Flatwoningen aan verlopen galerijen, junks in kelderboxen, zwerfvuil en grijs beton. Ze zijn er nog, soms half afgebroken, die stille getuigen van een van de grootste volkshuisvestingsexperimenten uit de Nederlandse geschiedenis.

Ooit was het optimistische hoogbouw, neergezet in verleidelijk bedoelde groene ruimte. Daar, tussen de flats, zou de nieuwe burgerij zich laten aan licht en lucht. Het werd een symbool van het einde van de maakbare samenleving, in elk geval van de rol van de architectuur daarin.

Nu trekt in Zuidoost een andere architectuur het oog. Een nieuwe generatie architecten heeft een kans op revanche gekregen. Ze hebben kleine nieuwbouwwijkjes neergezet waar is gebouwd met aandacht voor detail. Er is een ander soort hoogbouw verzezen, met grote ramen, balkons en parkeerplek voor de deur. En er werden spektakelstukken neergezet als het ovaal van de Hogere Economische Schoon en de lichtarchitectuur van het Bijlmer Parktheater.

De vernieuwing van de Bijlmer, een stedenbouwkundige correctie die tientallen miljoenen euro's kost, is nu voor meer dan de helft voltooid, meldt het stadsdeel. In tien jaar tijd werden negentig bouwprojecten afgerond, van een horecapaviljoen van gebogen glas aan de Arena Boulevard tot de grote gezinshuizen van Futura met afgesloten binnentuinen.

Twintig van de gebouwen zijn genomineerd voor de Zuidoost Architectuurprijs. De prijs, ingesteld door het stadsdeel, is bedoeld om de nieuwbouw van Zuidoost onder de aandacht te brengen. Tot 17 februari kun-

Tropisch' wijkje 'Mi Akoma di color', mede bedacht door bewoners.

Laagbouwwijkje Nieuw Kempering, met geglaazuurde gevelsteen.

nen de bewoners van de Bijlmer en andere belangstellenden stemmen op hun meest geliefde gebouw, voor een publieksprijs. Een jury, onder voorzitterschap van Maarten Kloos van Architectuurcentrum Amsterdam (AR-CAM), geeft een eigen prijs uit.

Losse stukken als de hogeschool, het sportcentrum en het theater zijn fraai, maar hadden ook op een andere plek kunnen staan. In de woningbouwprojecten is de geschiedenis van de wijk nadrukkelijker terug te vinden - en daarmee de pogingen van

de architecten de wijk beter, socialer en veiliger te maken.

Het niemandsland aan de voet van veel flats is bijvoorbeeld opgevuld met nieuwe functies, van wonen tot werken. Behalve een nieuwe, ruimere entree van de flat is dat de meest gebruikte methode om de straat terug te geven aan de bewoners.

De Grubbehoefte heeft op de onderste verdiepingen bedrijfsruimten gekregen. Tegen galerijflat Florijn Noord is een woontoren geplakt. In de 'plint' van de Kruitberg zijn wonin-

weer van de bewoners

Nieuwbouwcomplex Fenice aan de Bijlmerdreef, in het centrum van Amsterdam Zuidoost.

Foto's Martijn Hol

gebouwd met veel glas in de gevel. De drugsdealer zal zich, in het zicht van een gezin aan de maaltijd, allicht minder op zijn gemak voelen.

Vergeleken met het morrelen aan de flatgebouwen is het in de laagbouwwijkjes makkelijk scoren. Soms, zoals in Nieuw Kempering, herinneren alleen nog de silhouetten van flats in de verte aan de Bijlmer van weleer. Hier hebben de architecten (van HVDN) een hele nieuwe wijk laten neerzetten, waarbij vooral de metselaars zich mochten uitleven. De

bovenste verdieping van grove, donkere steen steekt iets over, wat een gevoel van geborgenheid oplevert. De benedengevel is voorzien van lange, geglaazuurde tegels.

Een ander, veelbesproken project is het wijkje Mi Akoma do color. De toekomstige bewoners, afkomstig uit alle windstreken, mochten meepraten over het ontwerp. Het werd geen exotische architectuur, maar tamelijk gewone Hollandse huizen, met overstekende kap. Op een hofje zijn nog wel enkele palmen te vinden.

Het gladde beton, hier en daar al opgefrist, is vervangen door gebakken steen met warme kleuren

Pratend over de verbetering van de Bijlmer beginnen veel Bijlmerbewoners over baksteen en de kleur daarvan. Het gladde beton, hier en daar al opgefrist met een kleurtje, is vervangen door gebakken steen met warme kleuren, van bruin tot rood. Het heeft de gevoelstemperatuur in de wijk goed gedaan.

Grand pièce voor Zuidoost is het complex Fenice aan de Bijlmerdreef, pal tegenover het bekende winkelcentrum Amsterdamse Poort en niet ver van de Arena. Ook hier domineert

Het is veel beter geworden

Bertus Ruurs (67) woont in het lage nieuwbouwwijkje Nieuw Kempering.

'Ik kom van Amsterdam Oost, maar ik heb daar meer meegemaakt dan hier. Toen ik vertrok zeiden ze: 'Je bent niet goed bij je hoofd.' Maar de Bijlmer is niet meer zoals vroeger. Ik heb er helemaal vertrouwen in. Dit is natuurlijk ook bijzonder leuke bouw, een dorp eigenlijk.'

Magda Adriaan (49), werkt in de thuiszorg, woont in Zuidoost.

'Het is een hele verandering ten opzichte van vroeger. Veel beter', zegt ze bij de Anton de Kom-trap voor het stadsdealkantoor, die ook tribune is bij voorstellingen. 'Handig, maar die ijzeren treden zitten niet lekker. En de hellingbaan voor de kinderwagen is erg lang.'

Houssain Maada (32), organisatieadviseur en woonachtig in Fenice.

'We hebben ook gekeken naar kopen op U-burg, maar hier werken we mee aan de vernieuwing. De bouw is geslaagd: veel warme kleuren. Als je bedenkt hoeveel moeite in Zuidoost is gestoken, is het extra jammer dat er schietincidenten zijn geweest.'

baksteen, naast grote raampartijen.

Aan de voorzijde van het enorme complex - van Köther Salman Koedijk architecten - zitten bedrijven en appartementen in woontorens van ongelijke hoogte. Aan de achterzijde, aan een lagergelegen straat, zijn gezinswoningen. Om grote blinde gevels te vermijden, zijn overal voordeuren en raampartijen te vinden; een must voor wie het straatleven van de Bijlmer wil veraangamen.

www.zuidoostarchitectuurprijs.nl

Bestand tegen meteoren

Misschien komt het er nog eens van, wonen op de maan. Dus we kunnen maar beter alvast nadenken wat voor huizen we daar gaan neerzetten. Tijdschrift *Quest* vroeg drie architecten een woning op de maan te ontwerpen, die geschikt moet zijn voor een echtpaar met twee kinderen.

Maanhuus Haskoning

Bouwmateriaal mogen worden meegenomen van aarde (vijf vluchten van maximaal 25 ton per vlucht), maar ook ter plaatse worden gewonnen, zoals maanrots. De architecten waren het eens over de plek: nabij de zuidpool van de maan, de enige plek waar vrijwel altijd zonlicht is. Verder is er zorg over de inslag van meteorieten, wat wordt opgelost door de harde schil van de woning en ron-

de vormen waarop de ruimtesteen kan afketsen.

Royal Haskoning Architecten kwam met het meest bewerkelijke ontwerp, met een schuilkelder (tegen zonnestormen) 2,5 meter onder het maanoppervlak, die meteen dient als anker voor het huis.

StudioSK laat een raket uitenvallen op de maan, waarbij de buisvormige delen meteen de woning vormen. Handig, want je beperkt de bouwactiviteiten ter plaatse enorm.

De architecten van Ocatube kwamen

met een vergelijkbaar idee: de raket is de basis van de woning. Alleen zullen astronauten er nog zelf de meegegeven zijkstukken aan moeten zetten, met behulp van een maanwagentje. Een klusje van een paar dagen.

WOONPLAATS VOORMALIG MUSEUM

Het hele huis is een pronkkamer

Als geen enkel huis groot genoeg is voor je kunstcollectie, dan koop je toch gewoon een heel museum? Voormalig kunsthandelaars en kunstverzamelaars Hans Smelik en Andries Stokking wonen sinds drie jaar in voormalig museum het Coopmanshuis in de binnenstad van Franeker.

De 35 meter lange gang is eerder een straat van de voor- naar de achterkant van het huis. Overal is kunst. Schilderijen, boeken, porselein, een vitrine vol schelpen en schedels - het hele huis is een pronkkamer.

De gemeente Franekeradeel zat al tijden met het museum in de maag. Een paar decennia achterstallig onderhoud zou destijds een miljoen gouden kosten. Vier jaar geleden werd de collectie van het Coopmanshuis naar het monumentale Martenahuis, even verderop in de straat. Smelik en Stokking hadden nummer 49, dat met twee buurpan-

den het museum vormde, een jaar eerder gekocht. De restauratie duurde een jaar. Omdat het grootste deel van het in 1746 gebouwde pand een 'categorie 1-monument' is, mochten de heren bijna niets. Alleen in een gedeelte dat rond 1940 voor de beheerder werd aangebouwd kregen ze wat speelruimte. Daar kwamen de slaap- en badkamers.

Ze waren in Franeker beland via de

Wat? Voormalig museum Coopmanshuis, een herenhuis uit de 18e eeuw, www.coopmanshuis.nl. Waar? Voorstraat, Franeker. Wie? Hans Smelik (63) en Andries Stokking (66). Voor hoeveel? Dat houden de heren liever voor zichzelf.

tandarts. Na omzwervingen woonde het stel in Deventer, waar het vergeefs een geschikte locatie zocht. Een tandarts vonden de heren er ook niet. Een bevriende tandarts in Franeker nam hen aan als patiënt. Bij elk tandartsbezoek bezochten ze ook even het museum. Zo hoorden ze dat het te koop stond.

Ze stellen hun huis open op afspraak. 'We willen ons niet gebonden voelen om thuis te blijven', legt Smelik uit. 'Maar delen willen we wel, en daarom organiseren we concerten, ook aan huis. Op 7 maart komt de Franse pianist Didier Cas-tell-Jacomin muziek van Chopin ten gehore brengen.

Niet eng om te leven op zo'n plek waar alles mooi en kostbaar is? Durf je dan nog wel pannenkoeken te bakken of te kruimelen met je koekeje? Tuurlijk wel, lacht Smelik. 'Je kunt het toch weer schoonmaken?' Karin Sitalsing

Foto's Harry Cock / de Volkskrant